

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 10:30 uur d.d. 14 juli – 10:30 uur d.d. 15 juli

5.1.2e

Directie Communicatie

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Omwonenden van nertsenfokkerijen 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Crisisexperts

Samenvatting

- Verschillende media duiken in de weekcijfers van het RIVM, waarbij de focus steeds wat verschilt. Trouw schrijft bijvoorbeeld 'in tegenstelling tot de crisisfase, zijn het nu niet de ouderen die ziek worden'. Nieuwe besmettingen vinden vooral plaats onder 20 tot 40-jarigen. AD meldt dat 'voor het eerst in anderhalve maand het aantal besmettingen weer groeit.' De krant vult daarbij aan dat de meeste besmettingen (60%) thuis plaatsvinden.
- AD meldt op de voorpagina dat door een storing in de database waarin informatie over geteste coronapatiënten wordt opgeslagen, belangrijke gegevens van het bron- en contactonderzoek kwijt waren. Zo was onduidelijk hoeveel kinderen, zorgverleners en leraren afgelopen week besmet raakten. Volgens GGD GHOR hebben de problemen 'geen invloed gehad op de acute bestrijding van het virus'. "Wij vrezen niet dat we nu een cluster missen."
- Europese landen lijken het dragen van mondkapjes steeds ruimer in te zetten. De Telegraaf spreekt van een 'opmars in Europa'. Het VK en Frankrijk verruimen het verplicht dragen van mondkapjes naar overdekte ruimtes (Frankrijk) en winkels en supermarkten (VK). Met de verplichtingen in België zou het kapje 'oprukken' naar Nederland, waardoor men zich afvraagt of de mondkapjesplicht ook hier verruimd zal worden.
- Onderzoekers van de Britse Universiteit Birmingham hebben 'overtuigend bewijs' gevonden dat luchtverontreiniging heeft bijgedragen aan het hoge aantal infecties, ziekenhuisopnames en sterfgevallen in Noord-Brabant en Zuid-Limburg. De onderzoekers van Birmingham hebben specifiek gekeken naar de relatie tussen COVID-19 gevallen en blootstelling aan luchtverontreiniging in Nederland, omdat het opvallend was dat de ergste luchtvervuiling hier niet in steden voorkomt, maar vooral op bepaalde plekken op het platteland. Een van de factoren hiervoor is volgens de onderzoekers de intensieve veehouderij.
- Een ruime meerderheid van de Nederlanders onder de dertig jaar houdt zich niet meer aan de 1,5 meterregel, dat blijkt uit onderzoek van Wat vindt Nederland, het opiniepanel van Hart van Nederland. Mensen van vijftig jaar of ouder houden zich daarentegen nog massaal aan de opgelegde coronamaatregel. Uit het Wat vindt Nederland-onderzoek onder ruim 4.000 panelleden blijkt dat hoe ouder mensen zijn, hoe beter ze zich aan de 1,5 meterregel houden. Zo zegt 39% van de mensen onder de dertig jaar zich aan de regel te houden, voor mensen tussen de dertig en vijftig is dat 54% en van de mensen ouder dan vijftig laat 76% weten netjes de afstand te bewaren.
- Een op de vijf werkenden geeft aan dat zijn werkgever steeds lakser omgaat met de coronaregels. Bij werknemers in de industrie (29%), ICT (24%) en in de zorg (24%) is dit het hoogst, meldt vakbond CNV die Maurice de Hond onderzoek liet doen onder 2500 werkenden. CNV roept werkgevers op om zeker met alle vakantieterugkeerders de touwtjes weer strakker in handen te nemen.
- Volgens Trouw is er meer oog voor de aanpak van de crisis en de gevolgen ervan nu het ergste voorbij lijkt. Crisisexperts schrijven daarbij in een analyse van de aanpak van Covid-19 dat gezagsdragers de signalen uit het buitenland serieuzer hadden moeten nemen. Experts en overheidsbestuurders hadden kwetsbare ouderen eerder moeten waarschuwen voor het gevaar van Covid-19. Tot die conclusie komen de Leidse hoogleraar en crisisexpert Arjen Boin en vier mede-auteurs in hun boek 'analyse van de nationale crisisrespons'.

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)*Identiteiten*

- 'Besmettingen vooral bij 20 tot 40-jarigen,' kopt Trouw. In tegenstelling tot tijdens de crisisfase zijn het nu niet de ouderen die ziek worden, maar de leeftijdsgroep tussen de 20 en 40 jaar. De gemiddelde leeftijd ligt volgens de Corona Locator Nederland, die de cijfers van het RIVM verwerkt, op ruim 39 jaar. In april lag de gemiddelde leeftijd nog boven de 60 jaar.

Oorzaak

- Onderzoekers van de Britse Universiteit Birmingham hebben 'overtuigend bewijs' gevonden dat luchtverontreiniging heeft bijgedragen aan het hoge aantal infecties, ziekenhuisopnames en sterfgevallen die er zijn geweest door het coronavirus in Noord-Brabant en Zuid-Limburg. Een van de factoren hiervoor is volgens de onderzoekers de intensieve veehouderij.

Informatiebehoefte*Welke informatie vragen leven er bij getroffen?*

- Via de social kanalen van minister De Jonge komen de vragen binnen: 'Waar kunnen we de nieuwe noodwet zelf lezen?' en 'Gaat er weer meer gecontroleerd worden op afstand?' Ook wordt kritiek geuit op de noodwet, hoewel minder dan verwacht.
- Via de social kanalen van VWS worden zorgen geuit over de noodwet, het gebruik van mondkapjes in het OV en maatregelen in het buitenland.

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Opnieuw is het coronavirus vastgesteld op een nertsenfokkerij, ditmaal in Ledeacker (Noord-Brabant). Het gaat om een bedrijf met 4.500 moederdieren. De dieren worden zo snel mogelijk afgemaakt.
- Door een storing in de database waarin informatie over geteste coronapatiënten wordt opgeslagen, waren belangrijke gegevens van het bron- en contactonderzoek kwijt. Zo was onduidelijk hoeveel kinderen, zorgverleners en leraren afgelopen week besmet raakten. Susan van den Hof, hoofd van het Centrum voor Epidemiologie en Surveillance van Infectieziekten: "Zijn het geteste mensen die in de zorg werken? Op scholen? Of kinderdagverblijven? Die informatie hebben we nu niet uit deze database." Op basis van de gegevens over uitgevoerde tests en positieve testuitslagen bekijkt het RIVM of er groepen personen zijn die meer risico lopen. Volgens Van den Hof gaat het om 'belangrijke informatie'. "We weten wél hoeveel patiënten er zijn, maar we weten deze week niet hoeveel kinderen, zorgverleners, mantelzorgers en medewerkers van de kinderopvang getest zijn en welk percentage positief was getest." Collega-epidemioloog Agnetha Hofhuis valt Van den Hof bij: "Hierdoor hebben we tijdelijk geen zicht op bepaalde gegevens over de besmette personen, bijvoorbeeld of het gaat om kinderen van 0 tot 6 jaar. Dit is een hoofdpijndossier, we balen ervan." Gevolg is dat er deze week drie pagina's ontbreken in de toelichting op de weekcijfers die het RIVM naar buiten brengt. Oorzaak van het probleem is volgens het RIVM de database van CoronIT, het speciaal voor corona opgerichte it-systeem. Van vorige week maandag tot afgelopen zondag zijn er 73.000 mensen getest. Van den Hof: "De database is zo groot geworden, dat het problemen geeft. Het gaat om de testuitslagen en gegevens van 370.000 mensen, getest sinds 1 juni." Woordvoerder Sonja Kloppenburg van koepelorganisatie GGD GHOR Nederland bevestigt de problemen. "De gegevens zaten nog wel in de database, je kon er handmatig nog bij. Maar je kon niet alle informatie over een bepaalde doelgroep opvragen." Rond negen uur gisteravond meldde de gezondheidsdienst dat het probleem zou zijn opgelost en dat de gegevens nog dezelfde avond aan het RIVM ter beschikking zouden worden gesteld. Volgens GGD GHOR hebben de problemen 'geen invloed gehad op de acute bestrijding van het virus'. "Wij vrezen niet dat we nu een cluster missen."
- Een Amerikaans experimenteel vaccin tegen het coronavirus heeft goed aangeslagen bij de 45 proefpersonen en heeft bij allen voor antistoffen gezorgd. Daarnaast hebben de proefpersonen geen last gehad van noemenswaardige neveneffecten. Dat stellen Amerikaanse wetenschappers over het vaccin van het farmaceutische bedrijf Moderna.

Onderzoek naar link luchtverontreiniging en aantal coronabesmettingen, ziekenhuisopnames en sterfgevallen

- Onderzoekers van de Britse Universiteit Birmingham hebben 'overtuigend bewijs' gevonden dat luchtverontreiniging heeft bijgedragen aan het hoge aantal infecties, ziekenhuisopnames en sterfgevallen die er zijn geweest door het coronavirus in Noord-Brabant en Zuid-Limburg. Een van de factoren hiervoor is volgens de onderzoekers de intensieve veehouderij. Uit het onderzoek blijkt dat een kleine toename in de

lange termijn blootstelling aan vervuulende deeltjes, het aantal besmettingen en ziekenhuisopnames met 10% doet stijgen en het aantal doden met 15%. Volgens de onderzoekers van de Universiteit van Birmingham is ook al gebleken dat de verontreinigende stoffen het risico op het krijgen van infecties door virussen die op de luchtwegen zijn gericht, vergroten. En laat de ziekteverwekker die COVID-19 veroorzaakt nou net zo'n virus zijn. De onderzoekers hebben gegevens gebruikt van 355 Nederlandse gemeenten: "We ontdekten dat bij een toename van concentraties fijnstof van 1 microgram per kubieke meter, het aantal COVID-patiënten ook toenam tot vijftien gevallen, vier ziekenhuisopnames en drie sterfgevallen."

- De onderzoekers noemen het ongewoon dat de corona hotspots te vinden waren in het zuiden van ons land, waar er relatief minder mensen dicht bij elkaar wonen dan in de grote steden. Eerder werd carnaval aangewezen als een belangrijke oorzaak voor de snelle verspreiding van het virus in de provincies Noord-Brabant en Limburg. Maar dat is maar deels waar, zeggen de onderzoekers. "Hoewel het waarschijnlijk is dat de carnavalsvieringen een rol speelden, suggereert het patroon van de coronagevallen in deze regio's, dat andere factoren minstens zo belangrijk zijn." Daarmee wordt gedoeld op de intensieve veehouderij in Noord-Brabant en Limburg. De zuidoostelijke provincies huisvesten meer dan 63% van de 12 miljoen varkens in het land en bijna de helft van de 101 miljoen kippen die in Nederland rondlopen. Door de intensieve veehouderij ontstaat veel ammoniak. Deze deeltjes vormen vaak een aanzienlijk deel van fijnstof bij luchtverontreiniging. De concentraties hiervan zijn het hoogst in luchtmonsters uit Zuidoost-Nederland, schrijven de onderzoekers.
- In het onderzoek wordt gebruik gemaakt van gegevens tot 5 juni 2020. "De relatie die we hebben gevonden tussen vervuiling en COVID-19, bestaat zelfs na controle op andere bijdragende factoren, zoals carnaval", schrijven de onderzoekers. Andere factoren waar rekening mee werd gehouden waren onder meer het gemiddelde inkomen, het opleidingsniveau, roken, het aandeel van de bevolking dat een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangt en de nabijheid van de internationale grenzen. Volgens het onderzoek is de hoogste jaarlijkse gemiddelde concentratie fijnstof in een Nederlandse gemeente 12,3 microgram per kubieke meter. In de gemeente met de laagste concentratie is dat getal 6,9. De onderzoekers: "Als de concentraties fijnstof in de meest vervuilde gemeente zouden dalen tot het niveau van de minst vervuilde gemeente, zou dit volgens onze gegevens kunnen leiden tot 82 minder ziektegevallen, 24 minder ziekenhuisopnames en 19 minder sterfgevallen."
- Hoewel er dus een sterk verband is aangetoond tussen luchtvervuiling en meer besmettingen met het coronavirus, ziekenhuisopnames en doden, is er volgens de onderzoekers meer onderzoek naar individuele gevallen nodig om andere factoren 100 procent uit te kunnen sluiten. "Binnen regio's kunnen de niveaus van vervuiling en COVID-19 gevallen aanzienlijk verschillen, waardoor het moeilijk is om de precieze relatie tussen beiden in te schatten. Als we de link tussen individuele mensen kunnen bestuderen, kunnen we de invloed van leeftijd en gezondheid nauwkeuriger elimineren," schrijven de onderzoekers. Desalniettemin is hoofdonderzoeker prof. Matthew Cole verrast door de cijfers. Tegen de Britse krant The Guardian verklaart hij: "Ik was er echt door getroffen dat er zo'n sterke relatie is." Het onderzoek is beoordeeld door onafhankelijke wetenschappers en geaccepteerd voor publicatie in het tijdschrift 'Environmental and Resource Economics'.

Ontwikkelingen in het buitenland

- Het gemiddelde aantal nieuwe coronabesmettingen per dag in België is in de afgelopen zeven dagen met 11% gestegen tegenover de week ervoor.
- 'Opmars mondkapjes in Europa', kopt De Telegraaf. Na de verplichting in Belgische winkels verschijnen mondkapjes nu ook in Britse winkelstraten. "En het mondkapje rukt ook op naar Nederland," aldus de krant.
- Ook wordt bekend dat de Franse president Macron mondkapjes vanaf 1 augustus verplicht wil stellen in alle afgesloten publieke ruimtes. Frankrijk heeft al een mondkapjesplicht in het openbaar vervoer.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- 'Wijze lessen tegen corona lijken vergeten' is de kop boven een commentaar van AD-opiniemaker Hans van Zon. "Ook in Nederland lopen mensen in winkelstraten weer kriskras door elkaar heen. Handen worden allang niet meer gereinigd als daar om wordt gevraagd. De 1,5 meter wordt steeds vaker gezien als een overbodige last die te veel druk legt op ieders bestaan. En waarom zouden wij ons nog gedragen volgens de coronaregels als toeristen uit het buitenland daar maling aan hebben? Het is de gedragsverandering waarvoor virologen, artsen en verpleegkundigen zo bang zijn."
- Uit een peiling door ANBO onder 3.000 senioren blijkt dat zij hun vakantieplannen vanwege de coronacrisis bijstellen. Voor de crisis had 75% van de ouderen plannen gemaakt voor de komende zomervakantie, maar

inmiddels geeft nog maar 36% van de senioren aan dat ze deze zomer op vakantie of dagjes weg gaan. Van alle ouderen is 45% bang in de zomer op vakantie of tijdens dagjes uit besmet te raken met het virus. Daar staat tegenover dat 25% van de deelnemers zegt daar niet bang voor te zijn. Zes op de tien ouderen nemen maatregelen voor hun vakantie of dagje(s) weg. Zo doen ze een mondkapje op of nemen desinfecterende middelen mee. Ook geven veel mensen aan dat ze met het oog op de regel van anderhalve meter afstand drukke plekken als pretparken vermijden. Verder geeft 63% aan dat ze zich hebben verdiept in wat er gebeurt als ze op vakantie besmet raken met het virus.

- Hans Slender, beleidsadviseur sport bij de gemeente Groningen en werkzaam voor de Sportraad van Drenthe, legt uit wat de gevolgen zijn voor sportclubs. "De grote jongens worden het hardst geraakt. [...] Die grote verenigingen missen misschien wel tienduizenden inkomsten..." Hij pleit er onder meer voor om grote contributieverhogingen uit te stellen.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

- Een op de vijf werkenden geeft aan dat zijn werkgever steeds lakser omgaat met de coronaregels. Bij werknemers in de industrie (29%), ICT (24%) en in de zorg (24%) is dit het hoogst, meldt vakbond CNV die Maurice de Hond onderzoek liet doen onder 2500 werkenden. Bijna 1 op de 5 ondervraagden zegt in het onderzoek zich op het werk niet veilig tegen coronabesmettingen te voelen. Van degenen die bij landelijke overheid werken, voelt 29% zich onveilig. In de gezondheidszorg is dit 35% en in het onderwijs 21%. "Juist van de sectoren waarbij we het goede voorbeeld verwachten, voelen medewerkers zich het meest onveilig" zegt CNV-voorzitter Piet Fortuin.
- Een ruime meerderheid van de Nederlanders onder de dertig jaar houdt zich niet meer aan de 1,5 meterregel, dat blijkt uit onderzoek van Wat vindt Nederland, het opiniepanel van Hart van Nederland. Mensen van vijftig jaar of ouder houden zich daarentegen nog massaal aan de opgelegde coronamaatregel. Uit het onderzoek (onder ruim 4000 panelleden) blijkt dat hoe ouder mensen zijn, hoe beter ze zich aan de 1,5 meterregel houden. Zo zegt 39% van de mensen onder de dertig jaar zich aan de regel te houden, voor mensen tussen de dertig en vijftig is dat 54% en van de mensen ouder dan vijftig laat 76% weten netjes de afstand te bewaren.

Betekenisgeving

Welke waarschuwingen worden gegeven?

- De Belgische epidemioloog Pierre Van Damme waarschuwt dat er een tweede coronagolf is begonnen in Europa. "Op een toenemend aantal plaatsen in Europa nemen de besmettingen toe", zegt Van Damme in VTM Nieuws. "Het lijkt alsof we weer de controle kwijt zijn. Tot een paar weken geleden waren we vrij goed bezig en was de epidemie vrij goed onder controle in heel Europa." Volgens Vandamme heeft dat alles te maken met het niet toepassen van de versoepelde maatregelen, of met het te snel versoepelen ervan. "We staan nu voor een uitdaging om dat terug onder controle te proberen krijgen."

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Omwonenden en lokale bestuurders in Zuidoost-Brabant pleiten voor preventieve ruiming van nertsenbedrijven, maar de minister en nertsenhouders zien ruimen van gezonde dieren niet zitten. Burgemeester Frank van der Meijden, burgemeester van Laarbeek, de gemeente waar Aarle-Rixtel onder valt, vindt dat onbegrijpelijk. "Inmiddels is een kwart van de bedrijven besmet en geruimd en we weten nog altijd niet wanneer die besmettingen gaan stoppen. Dan vraag je je af: wanneer is de tijd er wel rijp voor?" Ook Jan van Hoof van actiegroep Mens, Dier en Peel vindt dat nertsenbedrijven preventief moeten worden geruimd. "Wij hebben het hier over het coronavirus. Dat heeft heel Nederland platgelegd en dan gaan we potentiële brandhaarden gewoon in stand houden? Dat kan gewoon niet. Ik ben er woest over." De nertsenhouders zelf zien het anders. Martijn Pijnenburg, voorzitter van de LTO-vakgroep Pelsdierhouderij en zelf nertsenhouder, vindt dat gezonde dieren niet zomaar geruimd moeten worden. "Ruimen klinkt makkelijk, maar aan die nertsenbedrijven hangen gezinnen en medewerkers vast die hun inkomen halen uit dat bedrijf. Dus dat heeft een enorme impact, maar daar wordt niet aan gedacht." Volgens Pijnenburg doet de sector er alles aan om de besmettingen een halt toe te roepen. "Maar we kunnen niet uitsluiten dat er meer bedrijven besmet zullen raken. We weten niet precies waar het virus elke keer vandaan komt, dat wordt onderzocht." De burgemeester van Laarbeek hoort van inwoners dat ze zich grote zorgen maken. "We hebben hier in een coronabrandhaard gezeten en dit gebied heeft een geschiedenis met Q-koorts. Daardoor is de ongerustheid nog steeds hoog bij mensen." Laarbeek en de andere gemeenten in Zuidoost-Brabant hebben daarom landbouwminister Carola Schouten een brief gestuurd waarin ze vragen om alle

bedrijven in hun regio preventief te ruimen. De nertsenhouders willen alleen praten over eerder stoppen als ze daarvoor goed gecompenseerd worden, zegt Pijnenburg. "Stoppen heeft voor deze familiebedrijven veel impact. Bedrijven hebben een hoop vermogensverlies, medewerkers komen op straat te staan en je hebt meteen geen inkomen." Burgemeester Van der Meijden: "Laten we met de sector hier snel een einde aan maken. Nu moet er stevig geruimd worden. Laten we dat doortrekken en zorgen dat er een goede regeling komt zodat ze zo snel mogelijk kunnen stoppen."

- In het licht van de wereldwijde toename van coronabesmettingen en nieuwe lockdowns in Europa, noemt CNV-voorzitter Piet Fortuin het 'vreemd' dat nu zoveel werkgevers lakser omgaan met coronaregels. "We roepen hen op om zich te blijven houden aan de richtlijnen. [...] Ook voor deze sectoren geldt dat de werkplek veilig moet zijn. Zeker gezien de zware verantwoordelijkheid die veel mensen in deze sector dragen. Tijd dat de overheid zelf een veilige werkplek garandeert." CNV roept werkgevers op om zeker met alle vakantieterugkeerders de touwtjes weer strakker in handen te nemen.
- Crisisexperts schrijven in een analyse van de aanpak van Covid-19 dat gezagsdragers de signalen uit het buitenland serieuzer hadden moeten nemen. Experts en overheidsbestuurders hadden kwetsbare ouderen eerder moeten waarschuwen voor het gevaar van Covid-19. Tot die conclusie komen de Leidse hoogleraar en crisisexpert Arjen Boin en vier mede-auteurs in hun boek 'analyse van de nationale crisisrespons', dat volgende week verschijnt. Ook als je rekening houdt met de beperkte kennis in februari, hebben experts en gezagsdragers de signalen over de ernst van Covid-19 'onvoldoende op waarde geschat' en de bevolking niet tijdig gewaarschuwd, vinden de auteurs. In het buitenland was immers al duidelijk hoe de epidemie uit de hand liep. "Zelden arriveren crises zo langzaam en met zoveel aankondigingen", schrijven de auteurs. "Pas half maart werden ouderen opgeroepen om zichzelf te beschermen. Dat had eerder gekund", vindt Boin. Onderzoek zal moeten uitwijzen 'wat de gevolgen van deze misrekening zijn geweest'.

Experts reageren op onderzoek naar antistoffen

- Eerder bleek al dat mensen die een milde variant van covid-19 doormaken weinig antistoffen aanmaken. "Dat is ook logisch", zegt Marjolein van Egmond, hoogleraar immunologie aan het Amsterdam UMC en woordvoerder van de Nederlandse Vereniging voor Immunologie. "Een milde infectie geeft vaak een minder sterke afweerreactie." Over het snel verdwijnen van antistoffen uit het bloed zegt Van Egmond: "Je had het natuurlijk liever anders gehad, dat die antistoffen twee jaar op niveau blijven en mensen beschermen tegen besmetting. Maar nu dat niet zo blijkt te zijn, betekent dat niet per se dat die mensen geen immuniteit hebben opgebouwd tegen covid-19 toen ze de ziekte hadden." En daar komt het derde element van het immuunsysteem om de hoek kijken. Als je zo'n infectie oploopt, bouwt het afweersysteem in principe ook een geheugenrespons op. Dringt het virus voor de tweede keer het lichaam binnen, dan wordt het geheugen van het aangeleerde afweersysteem geactiveerd, waardoor opnieuw antistoffen en T-cellen worden geproduceerd. Hierdoor worden mensen bij een tweede infectie niet of minder erg ziek. Het is nog niet duidelijk of het immuunsysteem ook op deze manier werkt bij covid-19. Daarvoor is dit coronavirus te nieuw, er is nog veel onderzoek nodig, maar de eerste aanwijzingen zijn hoopvol.
- Heel schokkend vindt medisch microbioloog Marjolein Kikkert het niet. "We weten dat de immuniteit bij andere coronavirussen niet levenslang is, zoals bij klassieke kinderziektes als de mazelen wel het geval is. Inmiddels wijzen steeds meer metingen erop dat de antilichamen ook bij dit coronavirus relatief snel verminderen", zegt Kikkert. In het LUMC zagen onderzoekers ook al dat het aantal antilichamen heel hoog was bij de mensen die met corona binnenkwamen en zo'n één à twee weken klachten hadden. Maar zo'n vijf weken later, als ze weer naar huis mochten, was het aantal antilichamen al behoorlijk gedaald. De vraag is: hoe erg is dat? Antilichamen zijn niet alleen maar reddende engelen. Bepaalde soorten antilichamen kunnen schadelijk zijn voor het menselijk lichaam, doordat ze ontstekingsreacties ontlokken, legt Kikkert uit. "Dat is een van de mogelijke redenen dat longschade ontstaat, wat we bij veel ernstig zieke coronapatiënten zien." Veel antistoffen hebben is dus niet per se beter zegt Kikkert, dus de Britse studie alleen maar als slecht nieuws zien, is onterecht."
- Viroloog Anne Wensing zit bij Op1 om te praten over het nieuws dat ex-coronapatiënten maar kort beschermd blijven tegen het virus. Wensing legt uit dat we op basis van deze data nog niet kunnen zeggen of ex-coronapatiënten opnieuw geïnfecteerd kunnen worden. Ze noemt het een 'een klein stukje van een grote puzzel'. "Het verbaast mij niet dat de vaccinontwikkelaars hier vanaf het begin af aan rekening mee hebben gehouden."